

Bogusława MADEJ, Jan DULEWSKI

Wyższy Urząd Górniczy, Katowice

Odpady wydobywcze – przewidywane zmiany prawne

Streszczenie

W artykule zwrócono uwagę na specyfikę rozwiązań prawnych odnoszących się do gospodarowania odpadami wydobywczymi. Omówiono główne założenia dyrektywy w sprawie gospodarowania odpadami z przemysłu wydobywczego. Przedstawiono również zmiany w ustawie o odpadach oraz wynikające z nich konsekwencje dla sektora górniczego. Dla zobrazowania skali problemu zaprezentowano dane liczbowe charakteryzujące gospodarkę odpadami wydobywczymi w Polsce.

1. Wstęp

Odpady pochodzące z poszukiwania, wydobywania i przeróbki surowców mineralnych stanowią specyficzny rodzaj odpadów. Ma to swoje odzwierciedlenie w polskich i unijnych rozwiązaniach prawnych, które odnoszą się do odpadów z działalności górniczej. W pierwszej kolejności należałoby wspomnieć o dotychczas obowiązujących w Polsce rozwiązaniach prawnych. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, która określa zasady postępowania z odpadami, już w postanowieniach ogólnych zaznacza odrębność odpadów wydobywczych. Przede wszystkim nie są one nazwane odpadami, lecz „masami ziemnymi lub skalnymi usuwanymi albo przemieszczanymi w związku z prowadzeniem eksploatacji kopalni”. Do postępowania z wymienionymi masami ziemnymi lub skalnymi stosuje się przepisy ustawy o odpadach, jednakże z uwzględnieniem pewnych wyjątków – otóż ustawa nie ma zastosowania do „mas ziemnych lub skalnych usuwanych albo przemieszczanych w związku z wydobywaniem kopalni ze złóż wraz z ich przerabianiem”, jeśli sposób ich zagospodarowania określa koncesja na wydobywanie kopalni lub miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego.

Odrębność problematyki gospodarki odpadami z przemysłu wydobywczego wywodzi się także z wielkości polskiego górnictwa, jego różnorodności i ilości wytwarzanego strumienia odpadów. Oczywiście reorganizacja tej gałęzi przemysłu związana ze zmianami gospodarczo-politycznymi, jakie zaszły w ostatnich 17 latach, doprowadziła do znacznego zmniejszenia zarówno samego wydobywania niektórych podstawowych surowców mineralnych jak również ilości wytwarzanych odpadów. Nastąpiło znaczące zmniejszenie ilości odpadów górniczych, z około 100 mln ton w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku do ok. 70 mln ton obecnie, co jednak w dalszym ciągu stawia tę gałąź przemysłu w czołówce producentów odpadów przemysłowych w Polsce.

Dlatego przytoczenie podstawowych danych dotyczących gospodarowania odpadami z przemysłu wydobywczego w zakresie choćby tylko kopalin podstawowych obrazuje obraz i skalę problemu.

2. Gospodarka odpadami wydobywczymi w Polsce

Według danych Wyższego Urzędu Górniczego w 2004 roku zakłady górnicze wydobywające kopaliny podstawowe, a także największe zakłady wydobywające kopaliny pospolite wytworzyły 73,3 mln ton odpadów. Największa ilość odpadów, bowiem aż 48,2% (tj. 35,3 mln ton) powstaje w kopalniach węgla kamiennego. Kolejne miejsce pod względem ilościowym zajmują odpady pochodzące z górnictwa rud miedzi, które to wytworzyło 38,9% (28,5 mln ton) z całości odpadów przemysłu górniczego. Górnictwo rud cynku i ołowiu wytworzyło w 2004 r. odpady w ilości 3,2 mln ton, co stanowiło 4,4% całości przychodu odpadów. Ilość odpadów z tej gałęzi górnictwa z roku na rok stopniowo się zmniejsza, co jest wynikiem ograniczania wydobycia i częściową likwidacją zakładów górniczych. Pozostałe, niewymienione gałęzie górnictwa wytworzyły łącznie 6,2 mln ton (8,5%) odpadów. W porównaniu do roku poprzedniego ilość odpadów wytworzonych w tej grupie zakładów wzrosła o 0,9 mln ton.

Przychód mas ziemnych i skalnych (w tym nadkładu) niepodlegających ustawie o odpadach wyniósł w 2004 roku 529,9 mln ton (dla porównania przychód odpadów górniczych wynosi 73,3 mln ton). Był to w ponad 95% nadkład usuwany w trakcie eksploatacji węgla brunatnego: w KWB Bełchatów (52% całości mas ziemnych lub skalnych), a następnie KWB Konin, KWB Adamów, KWB Turów, a ponadto skała płonna pozostawiana na dole podczas eksploatacji rud miedzi oraz masy skalne powstające podczas eksploatacji surowców skalnych.

3. Główne założenia dyrektywy w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego

Odrębność problemów związanych z odpadami wydobywczymi została również dostrzeżona na płaszczyźnie unijnej. Na przełomie roku 2005 i 2006 Rada i Parlament Europejski przyjęły formalnie uzgodniony tekst dyrektywy w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego. Przewiduje się, że tekst powinien zostać opublikowany w najbliższym czasie w dzienniku urzędowym UE. Dyrektywa wejdzie w życie po upływie 20 dni od daty jej opublikowania.

Prace nad projektem dyrektywy w sprawie gospodarowania odpadami z przemysłu wydobywczego rozpoczęły się w 2003 roku i w chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w maju 2004 r. były w początkowej fazie procesu decyzyjnego. Należy jednak zaznaczyć, że pierwsze kroki w kierunku opracowania odrębnego aktu prawnego regulującego zasady postępowania z odpadami pochodzącymi z działalności górniczej, miały miejsce już w 2000 roku. Od początku 2004 roku w pracach nad projektem uczestniczy Polska, pierwotnie na prawach obserwatora, a od maja 2004 r. już z pełnym prawem głosu. Z ramienia Polski za całość prac w Grupie Roboczej ds. Środowiska odpowiedzialne było Ministerstwo Środowiska, jednakże z uwagi na pewną specyfikę górnictwa i konieczność znajomości dodatkowych zagadnień, w pracach dotyczących projektu dyrektywy w sprawie gospodarowania odpadami z przemysłu wydobywczego aktywny udział brali przedstawiciele Wyższego Urzędu

Górniczego. Od początku negocjacji strona polska dążyła do złagodzenia wymagań dyrektywy w stosunku do tych przedsiębiorców, którzy wytwarzają odpady górnicze niestanowiące większych zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzkiego (odpady obojętne, niezanieczyszczona gleba). W wyniku intensywnych prac, trudnych negocjacji w trakcie kilkunastu posiedzeń grupy roboczej oraz starań tych państw, które posiadają silny przemysł wydobywczy (w tym Polski), jak również ze względu na przyjęte kompromisy polityczne, wynegocjowano m.in. zmiany:

- zakresu przedmiotowego dyrektywy,
- definicji obiektu unieszkodliwiania odpadów („waste facility”),
- zasad inwentaryzacji zamkniętych obiektów unieszkodliwiania odpadów.

Zgodnie z uzasadnieniem przedstawionym przez Komisję Europejską, celem projektu dyrektywy jest określenie minimalnych wymagań mających na celu udoskonalenie sposobów gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego, przy uwzględnieniu zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzi, które mogą wystąpić na etapie przeróbki i unieszkodliwiania tychże odpadów.

Bardzo obszerna preambuła dyrektywy zawiera uzasadnienie konieczności stworzenia tego aktu prawnego, wskazane są również cele i sposoby ich osiągnięcia. Już w pierwszym artykule dyrektywy zapisano, że określa ona „środki, procedury i wskazówki, które mają na celu zapobieganie lub zmniejszanie, w najszerszym możliwym zakresie, wszelkich niekorzystnych skutków na środowisko (w szczególności na wodę, faunę, florę, glebę, powietrze i krajobraz) oraz wszelkich wynikających z tego zagrożeń dla zdrowia ludzkiego, spowodowanych gospodarowaniem odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego”. Kolejny artykuł ustala zakres przedmiotowy dyrektywy, która obejmować ma gospodarowanie odpadami pochodzącymi z poszukiwania, wydobywania, przeróbki i magazynowania surowców mineralnych, z wyłączeniem odpadów pochodzących z poszukiwania, wydobywania i przeróbki surowców mineralnych z dna morskiego. Dyrektywie nie będzie podlegać również wtłaczanie wód do górotworu. Natomiast w odniesieniu do odpadów obojętnych i niezanieczyszczonej gleby pochodzących z poszukiwania, wydobywania, przeróbki i magazynowania surowców mineralnych oraz do wszelkich odpadów pochodzących z wydobywania, przeróbki i magazynowania torfu przepisy dyrektywy będą miały zastosowanie jedynie w ograniczonym zakresie (za wyjątkiem odpadów składowanych w obiektach unieszkodliwiania odpadów kategorii A). W pewnych wypadkach (przy spełnieniu ogólnych wymogów dyrektywy dotyczących zasad gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem ograniczenia wpływu na środowisko i zdrowie ludzi) właściwy organ będzie mógł zmniejszyć lub odstąpić od wymagań w odniesieniu do składowania odpadów innych niż niebezpieczne, pochodzących z poszukiwania kopalin, jak również w odniesieniu do składowania niezanieczyszczonej gleby i odpadów pochodzących z wydobywania, przeróbki i magazynowania torfu. Ponadto państwa członkowskie będą mogły zmniejszyć lub odstąpić od wymagań dotyczących m.in. monitoringu i gwarancji finansowych w odniesieniu do odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, chyba że są one składowane w obiekcie unieszkodliwiania odpadów kategorii A.

W dyrektywie wprowadzono szereg pojęć, które zostały zdefiniowane w art. 3. Do najważniejszych definicji należy zaliczyć:

- **przemysł wydobywczy** – oznacza wszelkie podmioty i przedsiębiorstwa biorące udział w odkrywkowym lub podziemnym wydobyciu surowców mineralnych dla celów gospodarczych, włączając w to wydobycie otworowe lub przeróbkę wydobytego materiału,

- **obiekt unieszkodliwiania odpadów** – oznacza teren przeznaczony do gromadzenia lub składowania odpadów wydobywczych, zarówno w formie stałej jak i ciekłej, w roztworze lub zawieszynie, przez następujące okresy:
  - bezterminowo dla obiektów unieszkodliwiania odpadów kategorii A i obiektów unieszkodliwiania odpadów określonych jako niebezpieczne w planie gospodarowania odpadami;
  - na okres ponad sześciu miesięcy dla obiektów unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wytworzonych niespodziewanie;
  - na okres ponad jednego roku dla obiektów unieszkodliwiania odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne;
  - na okres ponad trzech lat w przypadku obiektów unieszkodliwiania odpadów niezanieczyszczonej gleby, odpadów innych niż niebezpieczne wytworzonych w czasie prac poszukiwawczych, odpadów pochodzących z wydobywania, przeróbki i magazynowania torfu, a także odpadów obojętnych. Za takie obiekty uważa się także tamy lub inne konstrukcje służące do powstrzymywania, zatrzymywania, ograniczania lub umacniania takiego obiektu, jak również, lecz nie wyłącznie, hałdy i stawy, ale z wyłączeniem wyrobisk poeksploatacyjnych, w których odpady są ponownie umieszczane po wydobywaniu minerałów w celach rekultywacyjnych i konstrukcyjnych.

W dyrektywie zawarto ogólne wymagania dotyczące zasad gospodarowania odpadami, mające na celu ograniczenie wpływu na środowisko i zdrowie ludzi, przy uwzględnieniu stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT). Zobligowano państwa członkowskie do wprowadzenia obowiązku opracowania przez operatora, tj. osobę odpowiedzialną za gospodarowanie odpadami wydobywczymi, tzw. planu gospodarowania odpadami, a także określono cele takiego planu i elementy, które powinien zawierać.

Artykuł dotyczący zasad informowania o poważnych wypadkach, a także zapobiegania tymże wypadkom będzie miał zastosowanie wyłącznie do obiektów unieszkodliwiania odpadów kategorii A. Mowa jest w nim o obowiązku opracowania wewnętrznego i zewnętrznego planu awaryjnego.

Dyrektywa zakłada, że obiekt unieszkodliwiania odpadów nie będzie mógł działać bez zezwolenia udzielonego przez właściwy organ (za wyjątkiem obiektów, w których składowane są odpady obojętne i zanieczyszczona gleba, o ile nie jest to obiekt kategorii A). Zezwolenie powinno jednoznacznie wskazywać kategorię obiektu unieszkodliwiania odpadów. Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do okresowej analizy przez właściwy organ warunków wydanych wcześniej zezwoleń oraz, w miarę potrzeby, ich aktualizacji. W jednym z przepisów zapewniony został również udział społeczeństwa w procedurze udzielania zezwoleń i określono zasady tego udziału.

Jeżeli obiekt unieszkodliwiania odpadów będzie spełniać kryteria określone w załączniku nr III do dyrektywy, tzn. jego istnienie może powodować pewne potencjalne zagrożenia dla środowiska bądź poprzez ryzyko spowodowania poważnego wypadku, bądź poprzez zawartość niebezpiecznych odpadów, substancji lub preparatów, to wtedy właściwy organ ma obowiązek zaliczyć dany obiekt do kategorii A. Wyrobiska poeksploatacyjne, w których odpady wydobywcze są lokowane w celach rekultywacyjnych lub technologicznych, nie są obiektami unieszkodliwiania odpadów. Jednakże operator będzie zobowiązany do podjęcia odpowiednich środków w celu zapobieżenia zanieczyszczeniu gleby i środowiska wodnego, prowadzenia

monitoringu, zapewnienia stabilności odpadów wydobywczych, a także monitorowania odpadów i wyrobisk.

W tekście znalazły się też zasady budowy i eksploatacji obiektów unieszkodliwiania odpadów. Zwrócona została uwaga m.in. na przeszkolenie personelu i właściwą lokalizację obiektu. Istotne jest, aby określone zostały reguły kontroli obiektu w czasie jego użytkowania, a także, by ustalono sposób zamknięcia obiektu i rekultywacji terenu. W dalszej części dyrektywy przedstawiono procedury umożliwiające zamknięcie obiektu unieszkodliwiania odpadów, a także obowiązki operatora po zamknięciu obiektu. Obiekt unieszkodliwiania odpadów może zostać uznany za całkowicie zamknięty dopiero po przeprowadzeniu przez właściwy organ końcowej inspekcji na terenie zakładu, ocenie wszelkich sprawozdań przedstawionych przez operatora, potwierdzeniu, że teren zakładu został zrekultywowany i powiadomieniu operatora o swojej zgodzie na zamknięcie. Kolejnym ważnym aspektem gospodarowania odpadami z przemysłu wydobywczego, który został uregulowany w dyrektywie, jest zapobieganie pogarszaniu się stanu wód oraz zanieczyszczeniu powietrza i gleby.

Zdaniem Komisji Europejskiej, która przygotowała projekt dyrektywy, jednym z jej fundamentów jest artykuł zawierający zapisy określające zasady tworzenia gwarancji finansowych. Właściwy organ, przed rozpoczęciem jakichkolwiek operacji związanych ze składowaniem odpadów wydobywczych w obiekcie unieszkodliwiania odpadów, powinien wymagać przedstawienia przez operatora gwarancji finansowej (np. w formie depozytu pieniężnego, w tym wzajemnych funduszy gwarancyjnych sponsorowanych przez przemysł) lub jej ekwiwalentu, zgodnie z procedurami, o których zdecydują państwa członkowskie.

Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do wyznaczenia właściwego organu, który prowadził będzie kontrole wszystkich obiektów unieszkodliwiania odpadów, które wymagają wydania zezwolenia. Kontrola powinna być przeprowadzona przed rozpoczęciem składowania odpadów, a następnie w regularnych odstępach czasu. Kolejnym ważnym obowiązkiem państw członkowskich jest przeprowadzenie inwentaryzacji zamkniętych obiektów unieszkodliwiania odpadów, włącznie z opuszczonymi obiektami unieszkodliwiania odpadów, zlokalizowanymi na ich terytorium, które wywierają poważny negatywny wpływ na środowisko lub mogą stać się w średnio- lub krótkoterminowej perspektywie poważnym zagrożeniem dla zdrowia ludzkiego lub środowiska. Spis powinien być okresowo uaktualniany. Od wejścia w życie dyrektywy państwa członkowskie będą miały 6 lat na przeprowadzenie powyższego spisu.

Dyrektywa zakłada również, że pewne zagadnienia wymagają sporządzenia szczegółowych wytycznych. Po wejściu w życie dyrektywy przy Komisji Europejskiej rozpocznie działalność TAC (Technical Adaptation Committee), tj. komitet techniczny powołany na podstawie zapisów art. 23 dyrektywy, którego zadaniem będzie opracowanie w ciągu 2 lat następujących zagadnień:

- charakterystyka odpadów,
- definicja odpadów obojętnych,
- klasyfikacja obiektów kategorii A,
- standardy metod pobierania prób i wykonywania analiz,
- wytyczne w zakresie gwarancji finansowych,
- wytyczne dla inspekcji,
- przekazywanie informacji do kompetentnych organów,
- inwentaryzacja nieczynnych składowisk.

Dyrektywa ustanawia okresy przejściowe dla istniejących obiektów unieszkodliwiania odpadów. Ich działalność musi zostać dostosowana do wymogów dyrektywy w ciągu sześciu lat od dnia wejścia w życie dyrektywy, za wyjątkiem przepisów dotyczących gwarancji finansowych, które powinny zostać wdrożone w terminie ośmiu lat od dnia wejścia w życie dyrektywy. Ponadto państwa członkowskie zapewnią, że od daty wejścia w życie dyrektywy odpady wydobywcze będą zagospodarowane w sposób, który nie narusza ogólnych wymagań dyrektywy oraz innych mających zastosowanie wymogów dotyczących środowiska naturalnego określonych w prawodawstwie wspólnotowym. W stosunku do obiektów unieszkodliwiania odpadów, które:

- zaprzestały przyjmowania odpadów przed datą wejścia w życie dyrektywy,
- są na końcowym etapie realizacji procedury zamknięcia zgodnie z mającym zastosowanie prawem wspólnotowym lub krajowym lub programami zatwierdzonymi przez właściwy organ i
- zostaną definitywnie zamknięte do dnia 31 grudnia 2010 r.,

nie będą miały zastosowania przepisy dotyczące: planów gospodarowania odpadami, zezwoleń, udziału społeczeństwa, gwarancji finansowych, a także częściowo przepisy o poważnych wypadkach i procedurach zamknięcia.

Państwa członkowskie będą miały dwa lata na transpozycję tej dyrektywy do ich systemów prawnych. W Ministerstwie Środowiska już rozpoczęły się przygotowania do jej transpozycji. W pierwszej kolejności konieczne jest przeanalizowanie zapisów dyrektywy i ocena, czy konieczne będzie stworzenie odrębnego aktu prawnego, czy też korzystniejsze będzie dokonanie zmian w istniejących ustawach związanych z tą tematyką, takich jak:

- Prawo geologiczne i górnicze,
- Ustawa o odpadach,
- Prawo ochrony środowiska.

4. Zmiany w ustawie o odpadach

Niezależnie od kompleksowych zmian w zakresie postępowania z odpadami wydobywczymi, które czekają nas w związku z wejściem w życie omówionej w poprzednim rozdziale dyrektywy, w drugim półroczu 2005 r. nastąpiła nowelizacja ustawy o odpadach, która w znaczący sposób dotknęła przemysł górniczy. W nowelizacji z dnia 29 lipca 2005 r. ustawy o odpadach, która weszła w życie 13 października 2005r. (ogłoszona w Dzienniku Ustaw nr 175, poz. 1458), nastąpiła zmiana zapisów, które określają przypadki wyłączenia z zapisów ustawy mas ziemnych lub skalnych usuwanych albo przemieszczanych w związku z prowadzeniem eksploatacji kopalni. Z listy dokumentów, które mogą określać warunki i sposób zagospodarowania ww. mas ziemnych lub skalnych wykreślono decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub o pozwoleniu na budowę, natomiast wprowadzono koncesję na wydobywanie kopalni. Doprecyzowano również, że miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego musi dotyczyć terenu górniczego.

Dużo większe konsekwencje ma zmiana artykułu 13 ustawy, który w aktualnym brzmieniu wprowadza zakaz odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami. Co prawda przepisu tego nie stosuje się w sytuacji, gdy odzysk dotyczy działań określonych jako R10, ale proces ten odnosi się wyłącznie do rozprowadzania na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby. Ta zmiana postawiła przedsiębiorców górniczych w trudnej sytuacji. Od szeregu lat stosuje się bowiem odpady do, ogólnie rzecz

biorąc, wypełniania wyrobisk górniczych, zarówno podziemnych jak i odkrywkowych. W wyrobiskach odkrywkowych odpady stosowane są do ich wypełniania. W przypadku wyrobisk podziemnych odpady stosowane są w podziemnych technikach górniczych, do których zaliczyć można:

- podszadzkę (np. hydrauliczną, suchą, itp.),
- doszczelnianie zrobów, które powstały w wyniku eksploatacji prowadzonej systemem z zawałem stropu,
- profilaktykę przeciwpożarową i budowę korków izolacyjnych,
- likwidację zbędnych wyrobisk górniczych, w tym szybów.

Po zmianie przepisów taka działalność stała się niemożliwa, ponieważ wyrobiska górnicze nie są ani instalacjami ani urządzeniami. Ustawodawca wprowadził jednakże przepisy przejściowe. Artykuł 12 ustawy o zmianie ustawy... stanowi, że „Decyzje w zakresie rekultywacji z zastosowaniem odpadów wydane na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. Nr 121 poz. 1266), ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska oraz innych ustaw ulegają wygaśnięciu w całości lub części dotyczącej zastosowania odpadów w terminie 6 miesięcy od daty wejścia w życie ustawy”. W związku ze zbyt krótkim okresem przejściowym w stosunku do czasu potrzebnego na procedury związane z uzyskaniem nowych decyzji, rozpatrywany jest projekt ustawy o zmianie ustawy o odpadach, który proponuje przesunięcie terminu wejścia w życie art. 12 o 6 miesięcy, tj. na dzień 13 października 2006 r.

Nowela ustawy zobowiązuje Ministra Środowiska do wydania rozporządzenia, które określi rodzaje odpadów oraz warunki ich odzysku w procesach odzysku R14 i R15 poza instalacjami i urządzeniami, uwzględniając właściwości tych odpadów (art. 13 ust. 2a ustawy o odpadach). W momencie powstania niniejszego artykułu zakończony został etap uzgodnień międzyresortowych projektu rozporządzenia. W projekcie zostały uwzględnione zagadnienia odzysku odpadów w wyrobiskach odkrywkowych, w kategorii określonej jako „Wypełnianie terenów niekorzystnie przekształconych (takich jak zapadliska, nieeksploatowane odkrywkowe wyrobiska lub wyeksploatowane części tych wyrobisk)”, a także zagadnienia odzysku w wyrobiskach podziemnych, w kategorii „Wykorzystanie w podziemnych technikach górniczych”. Zgodnie z tytułem rozporządzenia wymienia rodzaje odpadów, które mogą zostać poddane odzyskowi w danej kategorii, a także określa warunki odzysku tych odpadów.

Działalność, polegająca na wypełnianiu terenów niekorzystnie przekształconych, została obwarowana szeregiem szczegółowych warunków, dotyczących między innymi:

- prowadzenia działań w trybie przepisów prawa budowlanego, albo decyzji w sprawach rekultywacji wydanej na podstawie Prawa ochrony środowiska lub ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- wypełniania odpadami poniżej lub w niektórych szczególnych przypadkach do rzędnych przyległych terenów,
- w przypadku odzysku odpadów energetycznych z grupy 10 – spełnienia szeregu dodatkowych warunków związanych z lokalizacją i budową geologiczną, a także prowadzenia monitoringu wód podziemnych.

Może się wydawać, że warunki odzysku odpadów w podziemnych technikach górniczych, takie jak prowadzenie działalności z uwzględnieniem właściwości odpadów oraz warunków lokalnych, w sposób niepowodujący pogorszenia jakości wód podziemnych, zostały określone bardzo ogólnie. Należy jednak pamiętać, że jest to działalność prowadzona w ruchu zakładu górniczego, a więc podlegająca przepisom Prawa geologicznego i górniczego. Uzyskanie

zezwolenia na odzysk nie decyduje jeszcze, czy dany odpad będzie mógł być wprowadzony do podziemnych wyrobisk górniczych. Konieczne jest przede wszystkim ujęcie takiej działalności w planie ruchu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie planów ruchu. Między innymi powinien zostać określony sposób i zakres badania wód kopalnianych, który umożliwi ocenę ich jakości. Działalność nie może również stwarzać zagrożeń dla pracowników, a więc przede wszystkim musi być zgodna z przepisami rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w podziemnych zakładach górniczych. Tak więc ostateczną decyzję w tej sprawie będzie podejmował dyrektor właściwego terenowo urzędu górniczego.

Rozporządzenie w sprawie rodzajów odpadów oraz warunków ich odzysku w procesach odzysku R14 i R15 poza instalacjami i urządzeniami stanowi nowość w polskim systemie prawnym, dlatego też dopiero wraz z upływem czasu będzie można ocenić, w jaki sposób wpłynie ono na gospodarkę odpadami w naszym kraju.

5. Podsumowanie

Stan prawny w zakresie zasad postępowania z odpadami wydobywczymi ulega ciągłym zmianom. W roku 2005 nastąpiła nowelizacja ustawy o odpadach, która w znaczący sposób wpłynęła na prowadzenie działalności wydobywczej. Zmieniły się między innymi zasady wyłączenia spod przepisów ustawy mas ziemnych lub skalnych usuwanych albo przemieszczanych w związku z prowadzeniem eksploatacji kopalni. Wprowadzono nowe rozwiązania dotyczące odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami.

Kolejne zmiany będą skutkiem wejścia w życie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego, ponieważ obowiązkiem każdego z państw członkowskich UE będzie wdrożenie jej postanowień do przepisów krajowych w ciągu dwóch lat. W oparciu o analizę postanowień dyrektywy można wskazać pewne zagadnienia, które z pewnością będą miały wpływ na finanse i gospodarkę państwa. Należy do nich zaliczyć:

- Nakłady do poniesienia przez państwo na inwentaryzację, a następnie na rekultywację wytypowanych zamkniętych obiektów unieszkodliwiania odpadów (waste facility).
- Rozwiązanie kwestii ponoszenia opłat za składowanie odpadów z przemysłu wydobywczego na własnych obiektach unieszkodliwiania odpadów.
- Nowe obowiązki przedsiębiorców, do których zaliczyć należy przede wszystkim: zapewnienie gwarancji finansowych lub jej ekwiwalentnej formy dla istniejącego lub nowego obiektu unieszkodliwiania odpadów, dostosowanie istniejących obiektów do wymogów dyrektywy, opracowanie planów gospodarowania odpadami, opracowanie planów awaryjnych dla obiektów zaliczonych do kategorii A. Ponadto część obecnych „mas ziemnych lub skalnych”, które nie podlegają przepisom ustawy o odpadach, będzie musiała zostać zaliczona do odpadów z przemysłu wydobywczego.
- Nałożenie dodatkowych zadań na organy właściwe w sprawach gospodarowania odpadami z górnictwa, takich jak przeprowadzanie regularnych inspekcji obiektów unieszkodliwiania odpadów, okresowa aktualizacja wydawanych pozwoleń, sporządzanie raportów dla Komisji Europejskiej.

Ocena tego, czy konieczne będzie stworzenie odrębnego aktu prawnego czy też korzystniejsze będzie dokonanie zmian w istniejących ustawach związanych tą tematyką, takich

jak Prawo geologiczne i górnicze, ustawa o odpadach, Prawo ochrony środowiska, możliwa będzie dopiero po dogłębnym przeanalizowaniu zapisów dyrektywy w aspekcie dotychczasowych rozwiązań prawnych w naszym kraju.

Literatura

- [1] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego oraz zmieniająca dyrektywę 2004/35/WE (ostatnia wersja na stronie <http://register.consilium.eu.int/pdf/pl/05/st03/st03665.pl05.pdf>, dokument oczekuje na publikację).
- [2] Dulewski J., Madej B., Waksmańska M. 2004: Obowiązki organów państwa w aspekcie projektowanej dyrektywy w sprawie gospodarki odpadami z przemysłu wydobywczego. Miesięcznik Wyższego Urzędu Górniczego „Bezpieczeństwo Pracy i Ochrona Środowiska w Górnictwie”, nr 3, 9–13.
- [3] Dulewski i in. 2005: Dyrektywa w sprawie gospodarowania odpadami górnictwem a przemysł wydobywczy w Polsce. Miesięcznik Wyższego Urzędu Górniczego „Bezpieczeństwo Pracy i Ochrona Środowiska w Górnictwie”, nr 12, 8–11.
- [4] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Dz. U. z 2001r. Nr 62, poz. 628 z późn. zm.
- [5] Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze. Tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947.
- [6] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.
- [7] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych. Dz. U. z 2002 r. Nr 94, poz. 840.
- [8] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zagrożenia przeciwpożarowego w podziemnych zakładach górniczych. Dz. U. z 2002 r. Nr 139, poz. 1169.
- [9] Projekt rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (materiały niepublikowane).

Mining waste – expected legal changes

The article presents the specificity of the legal solutions in relation to the management of mining waste. Authors describe the most essential stipulations of Directive on the management of waste from the extractive industries. The article includes information about legal changes in the Polish waste legal system as well as problems faced by the mining sector. Presented has been the actual data characterizing the management of mining waste in Poland.

Przekazano: 17 marca 2006 r.